

EN 16001 - Sistemi energetskeg upravljanja

Cilj ovog standarda je da pomogne organizacijama da uspostave sisteme i procese potrebne za povećanje energetske efikasnosti. Standard se može koristiti samostalno ili integriran s bilo kojim drugim sistemom upravljanja

Piše: Ismar Jamakovic, dipl.ing.mas.

Evropski komitet za standardizaciju CEN (European Committee for Standardization) je u julu ove godine objavio standard EN 16001:2009- Sistemi energetskeg upravljanja - Zahtjevi sa smjernicama za upotrebu (Energy management systems - Requirements with guidance for use). Postoji više razloga za njegovo objavljivanje. Jedan od razloga je implementacija Direktive 2006/32/EC o energetskeg efikasnosti koja ima za cilj uštedu energije od 9% do 2016. godine, tj. za devet godina njene primjene. Pored toga Evropska Unija je sebi zadala sljedeće ciljeve koji se trebaju postići do 2020:

- smanjenje emisije stakleničkih gasova za najmanje 20%
- poboljšanje energetske efikasnosti za 20%,
- povećanje udjela obnovljivih izvora energije do 20%,

Cilj ovog standarda je da pomogne organizacijama da uspostave sisteme i procese potrebne za povećanje energetske efikasnosti. Sa ekonomskog aspekta preduzeća time se postiže smanjenje vlastitih troškova, dok se sa okolinskog aspekta postiže smanjenje emisije stakleničkih gasova u okolinu. Ovaj standard je primjenjiv na bilo koju organizaciju, bez obzira na njenu veličinu, kao i na sve aktivnosti pod kontrolom te organizacije. Može se koristiti samostalno ili integriran s bilo kojim drugim sistemom upravljanja (sistem upravljanja kvalitetom, sistem okolinskog upravljanja, sistem upravljanja zdravljem i sigurnosti na radu itd.). Kako bi se olakšala njegova primjena i integracija u postojeće sisteme – slika 1, struktura ovog standarda je identična struk-

Slika 1 – Integracija sistema energetskeg upravljanja u postojeće sisteme u organizacijama

turi ISO 14001.

Osnovni model standarda EN 16001 je prikazan na slici 2. Kao i standardi sistema upravljanja kvalitetom (ISO 9001) i sistema okolinskog upravljanja (ISO 14001) i ovaj standard temelji se na metodologiji poznatoj kao Demingov krug ili PDCA (Plan-Do-Check-Act) metodologiji. PDCA se može opisati na sljedeći način:

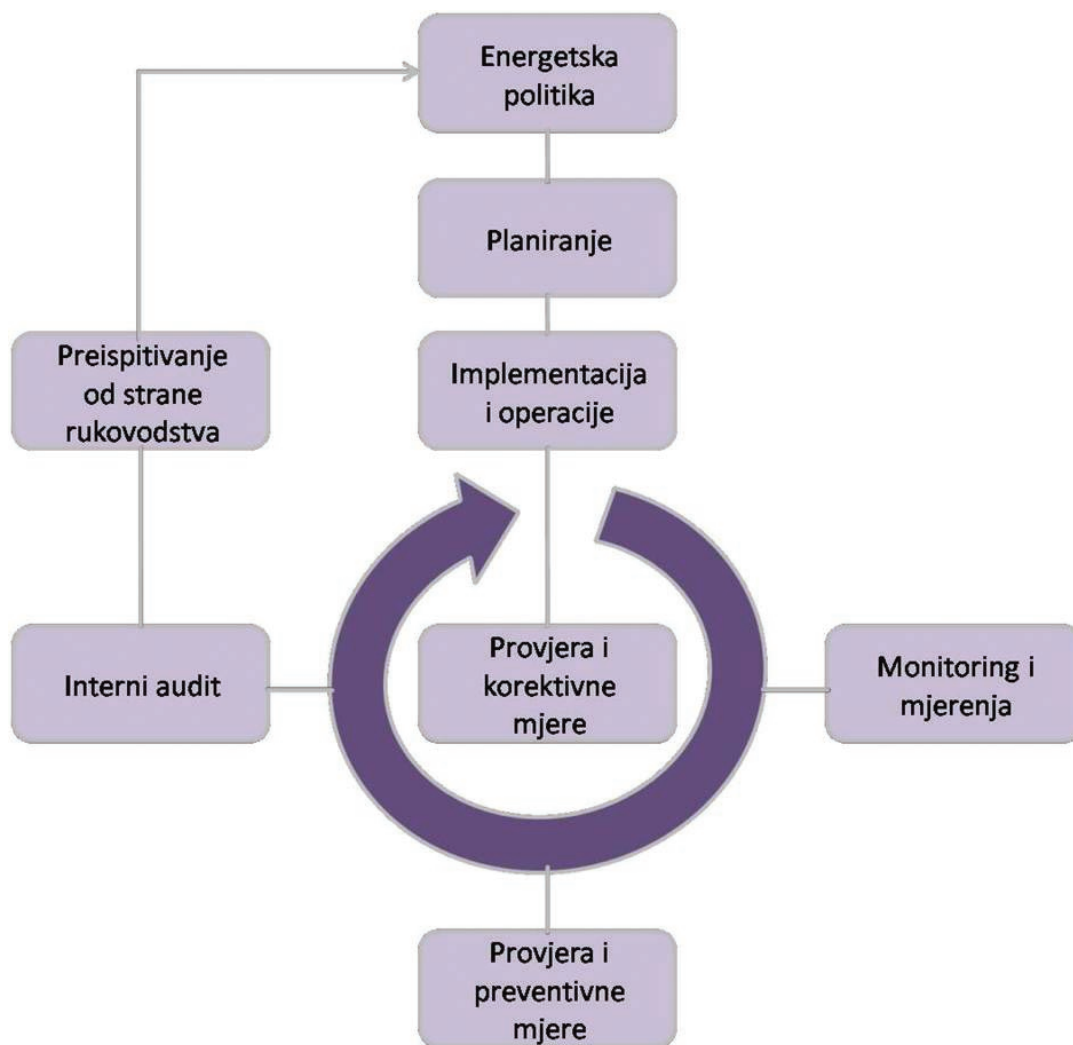
1. Plan (planiraj) - utvrditi ciljeve i procese potrebne za dobijanje rezultata u skladu sa energetskeg politikom organizacije.

2. Do (uradi) - implementacija procesa.

3. Check (provjeri) - praćenje i mjerenje, tj. vrednovanje procesa koji mogu biti neusklađeni sa energetskeg politikom, ciljevima, zakonskim obavezama i ostalim zahtjevima na koje se organizacija obaveže, kao i izvještavanje o rezultatima.

4. Act (djeluj) - poduzimanje radnji za kontinuirano povećanje efikasnosti sistema upravljanja energijom.

U daljnjem tekstu će biti prikazani osnovni zahtjevi ovog standarda.

Slika 1 – Model sistema energetskeg upravljanja

Energetska politika

Rukovodstvo organizacije prema ovom standardu treba da donese energetska politiku kojom će se pokazati opredjeljenje organizacije za poboljšanje energetske efikasnosti. Energetska politika, između ostalog, treba da:

- obuhvati sve aspekte energije
- je prema prirodi i obimu potrošnje energije u organizaciji primjenjiva
- uključuje obavezu kontinuiranog poboljšavanja energetske efikasnosti, itd.

Planiranje

Organizacija treba da napravi pregled potrošnje svih aspekata energije u prethodnim godinama kao i pregled postojeće potrošnje. Svaku promjenu potrošnje energije potrebno je analizirati i ustanoviti zbog čega se ta promjena dešava. Pored toga organizacija treba voditi i registar mogućih mjera za uštedu energije. Prilikom planiranja mogućih mjera za povećanje energetske efikasnosti organizacija treba voditi računa o sljedećim aspektima:

- Potrošnja energije u proteklom i sadašnjem periodu treba da se us-

tanovi na osnovu mjerenja ili, ako to nije moguće, na osnovu proračuna;

- Potrošnja energije treba biti povezana sa podacima o tadašnjem nivou proizvodnje ili drugim faktorima koji su mogli ili mogu imati uticaja na potrošnju energije;
- Potrebno je izvršiti i procjenu očekivane potrošnje energije u dolazećem periodu;
- Potrebno je identifikovati moguće mjere za poboljšanje energetske efikasnosti;
- Potrebno je izvršiti identifikaciju svog osoblja koji rade za i u ime organizacija čije akcije trebaju dovesti do značajne promjene u potrošnji energije itd.

Na osnovu prethodnog, organizacija mora periodično da uspostavi i ciljeve i programe za poboljšanje energetske efikasnosti. Oni moraju biti u skladu sa energetska politikom organizacije i u okviru zakonske legislative. Također, ciljevi i programi moraju biti i mjerljivi (npr. organizacija može donijeti program za smanjenje potrošnje energije za grijanje prostorija u iznosu od 20% ili smanjenje potrošnje energije koju troši kompresor za 10%).

Implementacija

Rukovodstvo organizacije mora osigurati raspoloživost svih resursa bitnih za uspostavljanje, implementaciju, održavanje i poboljšanje sistema energetskeg upravljanja. Uloge, odgovornosti i ovlasti moraju biti definirani. Rukovodstvo organizacije imenuje i odgovorno lice koje treba da obezbjeđi da se sistem energetskeg upravljanja energijom utvrđuje, provodi i održava u skladu sa standardom, zakonskim propisima i ciljevima i programima za poboljšanje energetske efikasnosti. To odgovorno lice mora posjedovati znanja o energiji i energetici.

Provjera

Organizacija treba da uspostavi mjerenja, nadzor i monitoring svih faktora koji utiču na programe energetskeg upravljanja. Organizacija mora osigurati da se za mjerenja koristi oprema odgovarajućeg kvaliteta i tačnosti. Ukoliko se mjerenjima ili monitoringom ustanovi neusklađenost sa datim programima i ciljevima organizacija treba da utvrdi i implementira korektivne i preventivne mjere za otklanjan-

je neusklađenosti. Pored toga organizacija treba periodično da obavlja interne audite svog sistema energetskeg upravljanja. Cilj ovih internih audita je da se osigura da je sistem energetskeg upravljanja organizacije u skladu sa zahtjevima standarda, zakonskim obavezama, energetskeg politikom i ciljevima i programima za smanjenje potrošnje energije.

Preispitivanje od strane rukovodstva

Rukovodstvo organizacije treba vršiti preispitivanje sistema energetskeg upravljanja u planiranim intervalima kako bi se osigurala prikladnost, adekvatnost i djelotvornost tog sistema. Ulazi za preispitivanje su:

- programi smanjenja potrošnje en-

ergije,

- rezultati o ispunjenju ciljeva smanjenja potrošnje energije
- zapisi o internim auditima
- zapisi o korektivnim i preventivnim mjerama;
- zapisi iz prethodnog preispitivanja;
- promjene u zakonskim obavezama i ostalim zahtjevima, itd.

dok izlazi trebaju biti zaključci i odluke vezane za:

- poboljšanje energetske efikasnosti organizacije od zadnjeg pregleda,
- eventualnu promjenu energetske politike,
- promjene ciljeva, programa i/ili drugih elemenata sistema energetskeg upravljanja i itd.

Zaključak

Standard EN 16001 se svojim sadržajem nametnuo kao dobar alat u borbi protiv ekonomske krize, poskupljenja energenata, klimatskih promjena i smanjenja rezervi fosilnih goriva.

U Evropskoj Uniji je već započela akreditacija certifikacijskih tijela za certificiranje organizacija po standardu EN 16001. Implementacijom sistema energetskeg upravljanja u organizacijama u Bosni i Hercegovini moguće su znatne finansijske uštede koje mogu biti uložene u daljni razvoj organizacije, a samim time i u zapošljavanje stanovništva. Budući da je ovaj standard tek objavljen za očekivati je da će uskoro pobuditi veliki interes i u našoj zemlji.

CETEOR-PROGRAM "EDUKACIJA & USAVRŠAVANJE"

CETEOR d.o.o. Sarajevo razvio je niz vlastitih programa za usavršavanje iz područja okolinskog upravljanja, upravljanja otpadom, energetskeg audita, sigurnosti hrane, zaštite zdravlja i sigurnosti zaposlenih na radnom mjestu. Naši programi usavršavanja Vas upoznaju sa najnovijim dostignućima u

svijetu teorije i prakse u navedenim oblastima. Programi se provode prema tematici predviđenoj u pojedinim seminarima ili sa sadržajima i načinom obrade prilagođenim specifičnim potrebama i situacijama naših klijenata. Svi navedeni

programi CETEOR-a prilagođavaju se oblikom i načinom prezentacije učesnicima kojima su namijenjeni i stalno se inoviraju i osavremenjuju. Trajanje seminara ograničava se na jedan do tri radna dana ovisno o temi i raspoloživom vremenu. U radu seminara koriste se savremene metode edukativnog rada uvažavajući postojeća stručna i radna iskustva i znanja participanata, uz aktivno sudjelovanje svih sudionika u individualnom ili grupnom rješavanju zadataka, diskusijama i analizama primjera iz prakse, igranja uloga i aktivnog rješavanja različitih situacija uz upotrebu najnovijih nastavnih tehnologija. Predavači CETEOR-ovih programa usavršavanja i edukacije su stručnjaci sa dugogodišnjim iskustvom iz prakse i teorije što omogućava direktne diskusije o specifičnim preprekama u radu, savjetovanje o rješavanju problema i razmjenu iskustva. Rad se organizuje u malim grupama što omogućuje aktivno uključivanje svih učesnika. Koncept rada razvijen na ovaj način

osigurava kvalitet programa u cilju usavršavanja svakog učesnika.

Znanja i vještine koje se mogu steći

Kroz CETEOR-ov program "Edukacija & Usavršavanje" sadašnji i budući bosansko-hercegovačkih stručnjaci stvaraju veću korist i sigurniji poslovni ambijent svojim preduzećima primjenom znanja i vještina dobivenim na seminarima kao što su:

- Energetski menadžment preduzeća
- Škola za Saradnika za upravljanje otpadom
- Aktivnosti prije i poslije dobivanja okolinske/ekološke dozvole
- Obuka inženjera za sprovođenje energetskeg audita
- Okolina, zdravlje i sigurnost kod izvođenja građevinskih radova
- Osnovi i primjena standarda ISO 14001, metodologija i procedura pripreme i izdavanja okolinske dozvole

Više informacija o programu "Edukacija & Usavršavanje" na www.ceteor.ba

CETEOR | Put života bb, (zgrada Željezničke stanice) | 71000 Sarajevo
Bosna i Hercegovina | info@ceteor.ba
Telefon: 00387 33 563 580 | Fax: 00387 33 205 725